

BESEDOTVORJE PRASLOVANSKEGA GLAGOLA V
PRIMERJALNOJEZIKOSLOVNI LUČI

Matej Šekli

Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Slovenija

Key words: word formation, verb, Proto-Slavic, relative chronology, Indo-European dialectology.

Summary: In the article the word formation of Proto-Slavic verb is discussed from comparative-linguistic prospective. Word-formationally motivated verbal classes with typical infinitive suffixes (PSL. **-nq-*, **ĕ₁/a-*, **-j-*, **-a-*, **-ov/ev-a-*) are compared with their parallels in other (ancient) Indo-European languages. On the basis of this external comparison the word-formational patterns of Proto-Slavic verb are grouped, according to their geographical distribution within Indo-European branches, in terms of relative chronology (Late-Proto-Indo-European, Non-Common-Indo-European, Proto-Balto-Slavic, Proto-Slavic).

0. Besedotvorno motivirani glagoli v praslovanščini

Besedotvorno se praslovanski (nesestavljeni) glagoli delijo na besedotvorno nemotivirane (netvorjene) in besedotvorno motivirane (tvorjene).

Besedotvorno nemotivirani (netvorjeni) glagoli znotraj jezikovnega sistema izkazujejo odsotnost besedotvornega predhodnika (tvorjeni so neposredno iz glagolskega korena) in prisotnost strukturalnega besedotvornega obrazila, ki ima **strukturalni pomen** (tj. nima ne besedotvornega ne slovničnega kategorialnega pomena). To so **netvorjeni izkorenski** glagoli (psl. **nes-ø-ti *nes-e-ši*, **pi-ø-ti *pi-je-ši* (I), **ględ-a-ti *ględ-a-je-ši* (V/1), **or-a-ti *or-je-ši* (V/2), **bъr-a-ti *ber-e-ši* (V/3), **la-ja-ti *la-je-ši* (V/4), brezpriponski glagoli kot psl. **jęd-ø-ti *jęd-ø-si* (VII).

Besedotvorno motivirani (tvorjeni) glagoli znotraj jezikovnega sistema izkazujejo: a) odsotnost besedotvornega predhodnika (tvorjeni so neposredno iz glagolskega korena) in prisotnost nestrukturalnega besedotvornega obrazila, ki glagolu daje **besedotvorni kategorialni pomen** vrste glagolskega dejanja; to so **tvorjeni izkorenski** glagoli (psl. **dъx-nq-ti *dъx-ne-ši*, **sъx-nq-ti *sъx-ne-ši* (II), **bъd-ĕ₁-ti *bъd-i-ši* (III/2)); b) prisotnost besedotvornega predhodnika (pridevnik, nesestavljeni nedovršni glagol), ki glagolu daje znotrajsistemsko besedotvorno motiviranost, in prisotnost nestrukturalnega besedotvornega obrazila, ki glagolu daje

besedotvorni kategorialni pomen vrste glagolskega dejanja; to so: **izpridevniški** glagoli (deadjektivi) (psl. **zelen-ĉ₁-ti* **zelen-ĉ₁-je-ši* (III/1), **zelen-i-ti* **zelen-i-ši* (IV), **star-a-ti* **star-a-je-ši* (V/1), **mil-ov-a-ti* **mil-u-je-ši* (VI)); **izglagolski** glagoli (deverbativi) (psl. **nos-i-ti* **nos-i-ši*, **mor-i-ti* **mir-i-ši* (IV), **ma-xa-ti* **ma-xa-je-ši* (V/1)); c) prisotnost besedotvornega predhodnika (nesestavljeni ali sestavljeni dovršni glagol), ki glagolu daje znotrajsistemsko besedotvorno motiviranost, in prisotnost nestrukturalnega besedotvornega obrazila, ki glagolu daje **slovnični kategorialni pomen** nedovršnosti; to so nesestavljeni in sestavljeni **drugotni nedovršni glagoli** (iterativi-durativi) (psl. **pad-a-ti* **pad-a-je-ši* (V/1), **j̥m-a-ti* **jem-je-ši* (V/2), **da-ja-ti* **da-je-ši* (V/4), **kup-ov-a-ti* **kup-u-je-ši* (VI)); č) prisotnost besedotvornega predhodnika (samostalnik), ki glagolu daje znotrajsistemsko besedotvorno motiviranost, in prisotnost besedotvornega obrazila, ki pa glagolu vedno ne daje jasno razvidnega besedotvornega kategorialnega pomena (pomen glagola je torej odvisen od leksikalnega pomena njegovega besedotvornega predhodnika); to so **izsamostalniški** glagoli (psl. **um-ĉ₁-ti* **um-ĉ₁-je-ši* (III/1), **govor-i-ti* **govor-i-ši* (IV), **děl-a-ti* **děl-a-je-ši* (V/1), **klevet-a-ti* **klevet-je-ši* (V/2), **t̥rg-ov-a-ti* **t̥rg-u-je-ši* (VI)).

Iz povedanega sledi, da imajo nedoločniške pripone psl. **-nq-*, **-ĉ₁/'a-*, **-j-*, **-a-*, **-ov/'ev-a-* (z delno izjemo nedoločniške pripone psl. **-a-*, ki ima lahko tudi strukturalni pomen) nestrukturalno besedotvorno funkcijo, tj. da imajo besedotvorni in/ali slovnični kategorialni pomen.¹

V nadaljevanju so besedotvorno motivirane skupine glagolov z značilnimi nedoločniškimi priponami (z izjemo drugotnih nedovršnih glagolov, ki so nastali v praslovanščini) primerjane z vzporednicami v drugih (starih) indoevropskih jezikih.² Na osnovi te zunanje primerjave so pozno- in popraindoevropski besedotvorni vzorci glagola v praslovanščini razvrščeni relativnokronološko (pozno praindoevropski, nesplošno indoevropski, prabaltoslovanski, praslovanski).

¹ Besedotvorne in besedotvornopomenske značilnosti praslovanških (nesestavljenih) izpeljanih glagolov so s praslovanškega vidika natančneje obravnavane v Šekli 2011.

² Primerjalno gradivo in njegove interpretacije so vzete iz primerjalnojezikoslovne literature, in sicer tako indoevropstične (Brugmann ²1916: 204–269, 273–336; Pokorny 1948–1959: passim; LIV: passim; Meier-Brügger ²2002: 168–173; Fortson 2004: 87–91) kot slavistične (Vondrák ²1924: 704–719; Nahtigal ²1952: 78–84; Vaillant 1966: 223–259, 347–440; Sławski 1974: 43–58; Arumaa 1985: 223–262; Бошковић 1990: 181–189; Matasović 2008: 255–260) ter opisnih in zgodovinskih slovnice posameznih (starih) indoevropskih jezikov (Friedrich 1960: 79–106; Hoffner, Melchert 2008: 173–179; Furlan 2008/2009; Thumb ³1959: 262–273, 353–357; Rix ²1992: 201–202, 209–211; Meiser 2006: 45–46, 185–196; Hempel 1966: 79–81; Krahe 1967: 98–100, 115–116; Stang 1942: 50–51, 138–140, 143–188; Forssman 2001: 193–208).

1. Praslovanski glagoli na **-nq-ti* **-ne-ši*

Besedotvorno so to prvotno izkorenski glagoli z inkohativnim (stcsl. дѣхнѣти pf. 'dahnniti' < psl. **dъx-nq-ti* 'dahnniti') in fientivnim (stcsl. сѣхнѣти ipf. 'sahniti, sušiti se' < psl. **sъx-nq-ti* 'sahniti, sušiti se') pomenom, drugotno pa tudi izimenski glagoli (csl. оусмѣхнѣти pf. 'nasmehniti se' ← оусмѣхъ 'nasmeh' < psl. **usmĕx-nq-ti* 'nasmehniti se' ← **usmĕx-ъ* 'nasmeh').³

Oblikotvorno se delijo v dve skupini: a) glagoli s korenomo na soglasnik (stcsl. двигнѣти, двигнѣ движнѣши 'premakniti, dvigniti' < psl. **dvig-nq-ti*, **dvig-nq* **dvig-ne-ši* 'dvigniti') tvorijo tvornopretekli deležnik na psl. **-l-ъ* in trpnopretekli deležnik na psl. **-e-n-ъ* (stcsl. двиглѣ, движенѣ < psl. **dvig-l-ъ*, **dviž-e-n-ъ*) ter drugotne nedovršnike na psl. **-a-ti* **(a-)je-ši* (stcsl. двисати, движѣ движѣши 'premakati, dvigati' < psl. **dviž-a-ti*, **dvižq* **dvižeši* < **dvig-jq* **dvig-je-ši* 'dvigati'); b) glagoli s korenomo na samoglasnik (stcsl. минѣти, минѣ минѣши 'preiti, mimo iti, miniti' < psl. **mi-nq-ti*, **mi-nq* **mi-ne-ši* 'miniti') imajo tvornopretekli deležnik na psl. **-nq-l-ъ* in trpnopretekli deležnik na psl. **-nov-e-n-ъ* (stcsl. минглѣ, миновѣнѣ < psl. **mi-nq-l-ъ*, **mi-nov-e-n-ъ*) ter drugotne nedovršnike na psl. **-nov-a-ti* **-nu-je-ši* (stcsl. миновати, миновѣж миновѣжи 'minevati' < psl. **mi-nov-a-ti*, **mi-nu-jq* **mi-nu-je-ši* 'minevati').⁴

1.1. Indoevropske vzporednice

Praslovanski glagoli na **-nq-ti* **-ne-ši* imajo posredno zvezo s praindoevropskimi nosniškovponskimi brezpriponskimi sedanjiki.

Praindoevropski nosniškovponski brezpriponski sedanjiki izkazujejo nosniško vpono v polni oziroma ničti prevojni stopnji **-nĕ-/*-n-*, ki je vnesena med predzadnji in zadnji soglasnik glagolske baze v ničti prevojni

³ Na osnovi nespl. sln. *-ni-ti* (*sah-ni-ti*), ki se tradicionalno razlaga kot posledica analogije na glagole na psl. **-i-ti* **-i-ši* (Ramovš 1936: 179; Nahtigal ²1952: 279–280), nespl. kajk., čak., štok. *-ni-ti* (*sah-ni-ti*) (Lenček 1984–1985), šlez. polj. *-ny-ć* (*kf'itnyć*), nespl. gluž. (kulowsko narečje) *-ny-ć* (*hasnyć*), nespl. plb. (Christian Hennig von Jessen) *-nĕ-t* (*vátákĕt*, *virgnĕt*, *voikĕt*) za psl. **vъtъknqti*, **vъrgnqti*, **vyknqti* nekateri za praslovansčino poleg nedoločniške pripone **-nq-* rekonstruirajo tudi nedoločniško pripono **-ny-* (Schuster-Sewc 1977: 437–438; Andersen 1999: 53–54).

⁴ Premena psl. **-nq-*: **-nu-/*-nov-* bi kazala na to, da je **q* v nedoločniški priponi nastal iz prvotnega **u* s sekundarno progresivno nazalizacijo v položaju za **n* ((st)sl. гнѣснѣнѣ/гнѣснѣнѣ 'gnusen', гнѣжити/гнѣснѣти, гнѣшати/гнѣшати сѣ 'gnusiti se'; мѣдити/мѣснѣти 'obotavljati se'; нѣдити/нѣснѣти 'siliti', нѣдѣма/нѣдѣма 'nasilno, prisilno', нѣжда/нѣжда 'sila, prisila', нѣждѣнѣ/нѣждѣнѣ 'nasilen' < **gnqšnъ/*gnusъnъ*, **gnqšiti/gnusiti*, **gnqšati/*gnušati se*; **mqđiti/*muditi*, **mqđiti/*nuditi*, **mqđьma/*nудьma*, **mqđa/*nuda*, **mqđьnъ/*nудьnъ*; polj. wnpuk/wnĕk 'vnuk' < **vъnpukъ/*vъnqkъ*) (Endzelin 1912; Stang 1942: 56–57; Arumaa 1964: 131–132; Shevelov 1964: 319–320; Vaillant 1966: 230; Ślawski 1974: 44).

stopnji: pie. **CeCC-* → **CøC-né-C-*, **CøC-n-C-* (histerokinetični naglasno-prevojni tip). Glede na kakovost zadnjega soglasnika glagolske baze in posledično odsotnost oziroma prisotnost nosniškega aglomerata (tj. nosniške vpone in zadnjega soglasnika glagolske baze v navidezno pripono) je mogoče ločiti več podtipov: a) **pie. **-né-C-/*-n-C-***, tj. nosniška sedanjiška vpona **-né-/*-n-* pri glagolih na zapornik ali pripornik (sti. *yunákti*, *yuñjákti* ‘vpreči’ < pie. **ju-né-g-ti*, **ju-n-g-énti* ← pie. **jeug-* ‘vpreči’); b) **pie. **-né-ŷ-/*-n-ŷ-***, tj. nosniška sedanjiška vpona **-né-/*-n-* in **ŷ* kot izglasje glagolske baze (sti. *šynóti*, *šynvánti* ‘slišati’ < pie. **kŷ-né-ŷ-ti*, **kŷ-n-ŷ-énti* ← pie. **kleŷ-* ‘slišati’); c) **pie. **-né-H-/*-n-H-***, tj. nosniška sedanjiška vpona **-né-/*-n-* in **H* kot izglasje glagolske baze (sti. *punáti*, *punánti* ‘čistiti’ < pie. **pu-né-H-ti*, **pu-n-H-énti* ← pie. **peuH-* ‘čistiti’; hom. gr. *δάμνημι*, *δάμναμεν* ≤ **δάνημι*, **δάναμεν* ‘krotim, obvladam’ < pie. **dŷn-né-h₂-mí*, **dŷn-n-h₂-mé-* ← pie. **demh₂-* ‘krotiti, podrediti si’; at. gr. *δύναμαι* ‘moči’ < pie. **du-n-h₂-mój* ← pie. **deu_h2-* ‘dati skupaj’). Z reinterpretacijo praindoevropske nosniške sedanjiške vpone **-né-/*-n-* in izglasnega baznega soglasnika **-ŷ-* je najverjetneje že v praindoevropsčini prišlo do osamosvojitve nosniške sedanjiške pripone ****-néŷ-/*-nu-*** (sti. *kŷnóti*, *kŷnvánti* ‘početi, narediti’ < pie. **k^uŷ-néŷ-ti*, **k^uŷ-nŷ-énti* ← pie. **k^uer-* ‘(od)rezati’; at. gr. *τάννυται*, *τάννυνται* ‘raztezati se’ < pie. **tŷn-ŷ-* ← pie. **ten-* ‘raztezati se’; het. *ŷarnuzi*, *ŷarnuŷanzi* ‘zažgati’ < pie. **ŷŷH-néŷ/nu-* ← pie. **ŷerH-* ‘biti vroč’,⁵ pri čemer je prvotno prevojno razmerje ponekod nekoliko prenarejeno (gr. *δείκνυμι*, *δείκνύμεν* ‘kazati’ < **dejk-nŷ-*, **dejk-nu-* ← **dejk-* ‘kazati’ z nadomenstitvijo prvotnega kvalitativnega nasprotja gr. **ev* : **v* s kvantitativnim nasprotjem gr. *ŷ* : *ŷ̄* s podaljšavo po analogiji na tip gr. *δάμνημι*, *δάμναμεν*).

Praindoevropski nosniškovponski brezpriponski sedanjik je najbolje ohranjen v indijsčini in iranščini, medtem ko se v drugih indoevropskih vejah pojavlja več inovacij. Možne so posplošitve ene od prevojnih stopenj nosniškega aglomerata v celoten spregatveni vzorec: a) ****-n-*** (het. *hamanki*, *hamankanzi* ‘privezati’ < **h₂ŷn-n-g^h-* ← pie. **h₂emg^h-* ‘vezati, stiskati, ožati’); b) ****-ne-h₂-*** (het. *iškunah_h-* ‘označiti’ < **sku-né-h₂-* ← pie. **skeu_h2-* ‘drezati, suniti’; lat. *ap-pellō*, *ap-pellāre* ‘prignati’ < **pŷ-né-h₂-* ← pie. **pel_h2-* ‘približevati se’). Najbolj razširjena je tematizacija spregatvenega vzorca po analogiji na obliko tretje osebe množine: pie. **Cø-n-C-é-nti* → ie. j. **CønC-e/o-*: a) ****CønC-e/o-*** (sti. *vindáti*, *vindánti* ‘najti’ < **ŷi-n-d-e/o-* : av. *vīnastī* ‘najti’ < pie. **ŷi-né-d-ti* ← pie. **ŷeid-* ‘zagledati’; lat. *linquō*, *linquere* ‘pustiti’ < **li-n-k^u-e/o-* : sti. *riŷákti*, *riŷánti* ‘zapustiti, prepustiti’ <

⁵ Zaradi sovпада pie. **eŷ*, **u* > het. *u* iz spregatvenega vzorca het. *ŷarnuzi*, *ŷarnuŷanzi* ni neposredno razvidno, ali se v njem ohranja prvotno prevojno razmerje ali pa je prišlo do posplošitve ene od prevojnih stopenj nosniške sedanjiške pripone.

pie. **li-né/n-k^u* ← pie. **leik^u* ‘zapustiti’; got. *standan* ‘stati’ : praet. *stōþ*, stvn. *stantan* ‘stati’ : praet. (Otfريد) *stuat* < **sth₂-n-d^he/o-* ← pie. **steh₂-* ‘postaviti se’; lit. *švintù* : *šviēsti* ‘postati svetel, zasijati’ < **k^ui-n-t-e/o-* ← pie. **k^uejt-* ‘svetiti se, žareti’; stcsl. *градѣх градѣши* ‘priti’ < psl. **grędō* **grędeši* ‘priti’ < **g^hri-n-d^h-e/o-* ← pie. **g^hreid^h-* ‘korakati’); b) ***-nH-e-** (sti. *pr^hnāti*, *pr^hnānti* ‘polniti’ < **p^hl-n-h₁-e/o-* : sti. *pr^hnāti*, *pr^hnānti* < pie. **p^hl-né/n-h₁-* ← pie. **pleh₁-* ‘polniti se’; gr. *κάμνω* ‘trudim se’ ≤ **kávno* < **k^ul^hn-h₂-e/o-* ← pie. **kemh₂-* ‘postati truden, utruditi se’; lat. *spernō*, *spernere* ‘zavrnuti’, *pellō*, *pellere* ‘udariti, pognati’ < **sp^hl-n-H-e/o-*, **p^hl-n-h₂-e/o-* ← pie. **sp^herH-* ‘brcniti’, **pelh₂-* ‘približevati se’; got. *rinnan* ‘teči’, stvn. *rinnan* ‘teči’ < **h₃ri-n-H-e/o-* ← pie. **h₃rejH-* ‘kipeti, valoviti, vrtinčiti’; lit. *aunù* : *aūti* ‘obuti’ ≤ **h₂u-n-H-e-* ← pie. **h₂eūH-* ‘obuti’); c) ***-ny-e/o-** (gr. *τίνω* < **tívno* ‘plačam’ < **k^ui-ny-e/o-* ← pie. **k^uej-* ‘opaziti’; lat. *sternuō*, *sternuere* ‘khati’ < **pst^h-ny-e/o-* : gr. *πτάσνυμαι* ‘kham’ < **pst^h-ny-* ← pie. **pster-* ‘khati’).

Opazne so tudi osamosvojitve različnih (tematiziranih) nosniških sedanjiških aglomeratov kot samostojnih nosniških sedanjiških pripon: a) ***-nH-e/o-** > ***-ne/o-** (got. *frāihnan* ‘vprašati’ < **prek^h-ne/o-* : praet. *frāh*, *frēhum*, part. praet. *frāihans* ← pie. **prek^h-* ‘vprašati’; lit. *einù* ‘grem’ < **h₁ej-ne/o-* : inf. *eīti* ← pie. **h₁ej-* ‘iti’; stcsl. *минѣх минѣши* ‘miniti’ < psl. **minō* **mineši* ‘miniti’ < **mej-ne/o-* ← pie. **mej-* ‘menjati’); b) ***-ne-h₂-** > ***-nā-** (got. *af-lifnan* ‘preostati’ < **lip-neh₂-* : *bi-leiban* ‘ostati’ ← pie. **lejp-* ‘prilepiti se’; got. *ga-qiunan* ‘oživeti’ ← *qius* ‘živ’ < **g^uih₃ū-neh₂-* ← pie. **g^uih₃uós* ‘živ’); c) ***-nh₂-e/o-**, ki se dodaja nosniškovponjeni ali -nevponjeni osnovi (gr. *λιμπάνω* ‘zapustim’ < **li-n-k^u-nh₂-e/o-* ← pie. **lejk^u-* ‘zapustiti’; gr. *ἀμαρτάνω* ‘motim se’ < **h₂m^ht-nh₂-e/o-* ← pie. **h₂mert-* ‘motiti se’). Manj razširjenje so kontaminacije različnih nosniških sedanjiških aglomeratov, na primer tipa ***-C-ne-n-C-** tj. seštevek polne in ničte prevojne stopnje nosniške vpone (het. *ħarnikzi*, *ħarninkanzi* ‘uničiti’ < **h₃l-ne-n-g-*, tj. kavzativ k het. *ħarakzi*, *ħarkanzi* ‘umreti, propasti’ < **h₃l-g-* ← pie. **h₃erg-* ‘umreti’).

1.2. Spremembe v praslovansčini

Praslovanska sedanjiška pripona ***-ne-** je podobno kot v drugih indoevropskih jezikih nastala s tematizacijo nosniškovponjskih brezpriponskih sedanjikov tipa ***-nH-e/o-** (tip sti. *pr^hnāti*, gr. *κάμνω*, lat. *spernō*, *pellō*, got. *rinnan*, stvn. *rinnan*, lit. *aunù*) in posledično z njeno osamosvojitvijo (tip got. *frāihnan*, lit. *einù*), tj. psl. **mi-ne-ši* ← **mej-ne-* ← pie. **mej-* ‘menjati’. Praslovansko nedoločniško pripono ***-nō-** je mogoče izvajati iz več izhodišč, in sicer so to: a) sedanjiška pripona praindоеvropskega sedanjika na ***-ney-**, na nekdanjo prisotnost katerega bi v

slovanščini kazali deležniki tipa psl. **mi-nov-e-n-z* in drugotni nedovršniki tipa psl. **mi-nov-a-ti* ← **mej-neu-* ← pie. **mej-* ‘menjati’ (tip sti. *κηρότι*), pri čemer naj bi v položaju za **n* prišlo do drugotne nazalizacije **u* v sedanjiški priponi (**neu-* > **nou-* > **nu-* > **nq-*); b) druge teoretične možnosti zajemajo tvorbe, tipološko podobne izpričanim novotvorbam v drugih indoevropskih jezikih, ki bi v praslovanščini po glasovnih spremembah dali izpričano glasovje, na primer **-nu-n-*, **-neh₂-n-*, **-nh₂-n-* > **-nq-* (tip het. *ħarnikzi ħarninkanzi*).⁶

Čeprav imajo nekateri praslovanski nosniškopriponski sedanjiki vzporednice v indoevropskih nosniškovponških sedanjikih, niso neposredni kontinuantí praindoevropskih nosniškovponških sedanjikov, saj v praslovanščini ne izkazujejo nosniške vpone, temveč nosniško pripono (csl. *пѣхнѣти*, *пѣхнешѣ* ‘teptati’ < psl. **рѣх-nq-ti*, **рѣх-не-ši* ‘pahnniti’ < **pis-ne/o-* : sti. *pináshti*, *piṃśánti* ‘zmečkati, zmleti’, lat. *pīnsō*, *pīnsere* ‘steptati, zdrobiti’ ← pie. **pi-né/n-s-* ← **pejs-* ‘zmečkati, zdrobiti’; csl. *мѣкнѣти*, *мѣкнешѣ* ‘makniti’ < psl. **тѣк-nq-ti*, **тѣк-не-ši* ‘makniti’ < **tuk-ne/o-* : sti. *muñcáti*, *muñcánti* ‘rešiti, osvoboditi’, lat. *ē-mungō*, *ē-mungere* ‘usekniti se, prevarati’, lit. *munkù* : *mùkti* ‘iztrgati se, uiti’ ← pie. **tu-né/n-k-* ← **meuk-* ‘odvezati, odložiti’), kar pomeni, da so nastali sekundarno, najverjetneje iz ene od prevojnih stopenj (ničte ali polne) aoristove osnove. Na to, da gre za praslovansko inovacijo, bi kazali tudi tisti praslovanski nosniškopriponski sedanjiki, ki nimajo vzporednic v indoevropskih nosniškovponških sedanjikih (stcsl. *дѣхнѣти* pf. ‘dahnniti’, *гѣхнѣти* ‘zganiti, premakniti’ < psl. **дѣх-nq-ti* ‘dahnniti’, **гѣх-nq-ti* ‘zganiti’), saj gre za inovacije v posameznih indoevropskih vejah (tipa got. *fraihnan*), pri čemer praslovanščina izkazuje delne vzporednice v germanščini (stcsl. *прильнѣти*, *прильнешѣ* ‘prilepiti se’ < psl. **pri-lьp-nq-ti*, **pri-lьp-не-ši* ‘prilepiti se’ < **lip-neu-*, **lip-ne/o-*, got. *af-lifnan* ‘preostati’ < **lip-neh₂-* ← pie. **lejp-* ‘prilepiti se’).

Do inovacije je najverjetneje prišlo najprej v sedanjiku (**lip-ne/o-*) in šele nato tudi v nedoločniku (**lip-neu-*). Znotrajsistemsko bi na to kazali praslovanski glagoli z ničto nedoločniško pripono in s sedanjiško pripono psl. **-ne-*, in sicer s korenem tako na samoglasnik ((st)csl. *стати*, *станѣ* *станешѣ* ‘vstati, postaviti se’, *дѣти*, *дѣнѣ* *дѣнешѣ* ‘položiti, postaviti, vtakniti, narediti’ < psl. **sta-ti*, **sta-nq* **sta-ne-ši* ‘vstati’, **dě-ti*, **dě-nq* **dě-ne-ši* ‘deti, položiti, postaviti’) kot tudi na soglasnik, natančneje

⁶ Praslovanska nedoločniška pripona **-ny-* naj bi nastala iz izhodiščnega **-nū-*, tj. podaljšane ničte prevojne stopnje (vzporednica z gr. *δείκνυμι*) praindoevropske nosniške pripone **-neu-*, medtem ko naj bi praslovanska nedoločniška pripona **-nq-* nastala bodisi po analogiji z naplastitvijo sedanjiške nosniške vpone **-n-* na izhodiščno **-nū-* bodisi glasovno po sekundarni progresivni nazalizaciji **-nū-* > **-n* † > **-nq-* (Andersen 1999: 53–54).

mehkonebnik (štok. *dići* poleg *dignuti*, *digneš* ‘dvigniti’, *maći* poleg *maknuti*, *makneš* ‘premakniti’, *stići* poleg *stignuti*, *stigneš* ‘dohiteti, doseči, dospeti’ ← psl. **dviiti* < **dvig-ti*, **dvig-ne-ši*, **mьi* < **mьk-ti*, **mьk-ne-ši*, **stiti* < **stig-ti*, **stig-ne-ši*). Pri slednjih je v slovanščini v zgodovinski dobi (že v stari cerkveni slovanščini) opaziti prehajanje med glagole na **-nq-ti* **-ne-ši*, na starejši pregibalni vzorec pa kažejo oblike nedoločniške osnove (stcsl. ДВИГАТЬ, ДВИЖЕНЪ : МИЖАТЬ, МИНОВЕНЪ < psl. **dvig-l-ь*, **dviž-e-n-ь* : **mi-nq-l-ь*, **mi-nov-e-n-ь*). Zunajsystemske bi na to kazala večja zemljepisna razširjenost (in posledična večja starost) sedanjiške pripone **-ne-* v drugih indoevropskih jezikih.

2. Praslovenski glagoli na **-ě₁’a-ti* **-ě₁’a-je-ši*

Besodotvorno gre za izimenske glagole, in sicer neprehodne izpridevniške glagole s stativnim, tj. fientivno-esivnim pomenom ((st)csl. БОГАТѢТИ ‘bogateti’, ОУБОЖАТИ ‘biti ubog’ ← БОГАТЬ ‘bogati’, ОУБОГЪ ‘ubog, reven’ < psl. **bogat-ě-ti* ‘bogateti’, **ubož-a-ti* ‘biti ubog’ ← **bogat-ь* ‘bogati’, **ubog-ь* ‘ubog, reven’) in izsamostalniške glagole (stcsl. ОУМѢТИ ‘umeti, znati, moči’, СЛОУШАТИ ‘poslušati’ ← ОУМЪ ‘pamet, razum’, СЛОУХЪ ‘sluh; ušesa; vest, novica’ < psl. **um-ě-ti* ‘umeti’, **sluš-a-ti* ‘poslušati’ ← **um-ь* ‘um’, **slux-ь* ‘sluh’).

Neprehodni deadjektivni s stativnim pomenom imajo oblikovne vzporednice v indoevropskih neprehodnih deadjektivih s stativnim pomenom, izpeljanih s priponskim obrazilom pie. **-e-h₁-* + **-je-* iz pridevnikov z osnovo na pie. **-e/o-* (lat. *albeō*, *albēre* ‘biti bel, beliti se’ ← *albus* ‘bel’; got. *fūljan* ‘gniti’ ← *fūls* ‘gnil’, stvn. *fūlēn* ‘gniti’ ← *fūl* ‘gnil’;⁷ lit. *senėti*, *senėju* ‘starati se’ ← *sėnas* ‘star’; stcsl. БОГАТѢТИ, БОГАТѢКИШИ ‘bogateti’ ← БОГАТЬ ‘bogati’).⁸ Ta besodotvorni vzorec je nastal preko popraindoevropske tematizacije praindoevropskih atematskih deadjektivov, izpeljanih s priponskim obrazilom pie. **-h₁-* iz pridevnikov z osnovo na **-e/o-* (het. *marše-* ‘biti nepristen’ ← *maršaš* ‘nepristen’ < pie. **m₁rse-h₁-* ← **m₁rse/o-*), s sedanjiško pripomo pie. **-je-*.

Desubstantivi imajo oblikovne vzporednice v indoevropskih izsamostalniških glagolih, izpeljanih s priponskim obrazilom **-e-h₁-je-* iz samostalnikov različnih osnov (lat. *frondeō*, *frondēre* ‘zeleneti’ ← *frōns frondis* ‘list, listje’; got. *saúrigan* ‘skrbeti’ ← *saúriga* ‘skrb’, stvn. *sorgēn* ‘skrbeti’ ← *sorga* ‘skrb’; lit. *akmenėti*, *akmenėju* ‘okamenevati’ ← *akmuō akmeñs* ‘kamen’; stcsl. ОУМѢТИ, ОУМѢКИШИ ‘umeti, znati, moči’ ← ОУМЪ

⁷ V germanščini se tovrstne tvorbe pojavljajo tudi s faktivnim pomenom (got. *arman* ‘usmiliti se’ ← *arms* ‘ubog’, stvn. *ir-b-armēn* ‘usmiliti se’ ← *arm* ‘ubog’).

⁸ Sem morda sodi tudi sti. *sanāyānt-* ‘prisoten od starosti’ ← *sánaḥ* ‘star’ = lit. *senėti*, *senėju* ‘starati se’ ← *sėnas* ‘star’.

‘pamet, razum’), kar pa so drugotne tvorbe, prvotno najverjetneje iz samostalnikov z osnovo na pie. **-e/o-* po prenosu izpridevniškega besedotvornega vzorca na samostalnike. Drugo možnost primerjave ponujajo **indoevropski denominativi na **-ē-je-***, ki so izpeljani iz pridevnikov in samostalnikov z osnovo na **-e/o-* in ki izkazujejo **-ē-* kot podaljšavo osnovinskega samoglasnika **-e-* ne povsem jasnega izvora (v grščini se podaljšava pojavlja samo v nesedanjskih osnovah: gr. *ἐφίλησα* ‘vzljubil sem’ < **-ē-s-ηη* ← *φίλος* ‘rad, ljub’).

3. Praslovanski glagoli na **-ě₁’a-ti* **-i-ši*

Besedotvorno so to po večini izkorenski **esivi** (stcsl. *бѣдѣти* ipf. ‘bedeti’, *мълчати* ipf. ‘molčati’ (rus. *молчать*) < psl. **bьd-ě-ti* ‘bedeti’, **mьlč-a-ti* ‘molčati’).

3.1. Indoevropske vzporednice

Praslovanski glagoli tipa psl. **bьděti* imajo oblikovne vzporednice v praindоеvropskih izkorenskih stanjskih glagolih, izpeljanih s priponskim obrazilom pie. **-eh₁-je-* (lat. *rubeō, rubēre* ‘biti rdeč’, stir. *ruidd* ‘rdeč je’, stvn. *rotēn* ‘rdeti’, lit. *rudėti* ‘rdeti’, stcsl. *рѣдѣти сѧ* ‘rdeti’ ← **rud^h-eh₁je-* ← pie. **reud^h-* ‘narediti rdeče’). Tradicionalno gledano so to praindоеvropski **stativi**, ki so imeli priponsko obrazilo **-eh₁-* ter so se spregali brezpriponsko (3sg praes. **-eh₁-ti*) ali priponsko (3sg praes. **-eh₁-je-ti*). Po novejših spoznanjih naj bi se stativi delili na dve podvrsti, ki sta se razlikovali tako oblikovno kot pomensko: a) praindоеvropski **fientivi** so imeli pomen začetek stanja (»Eintritt des Subjekts in einen neuen Zustand«), zgradba je bila pie. **CəC-éh₁-/*CəC-h₁-’*, tj. histerokinetična atematska spregatev (stcsl. *мьнѣ* ‘menil je, mislil je’, (lit. *minėjo* ‘omenil je, spomnil se je’ izkazuje tematizacijo), gr. *ἐμάνην* ‘norel sem’ ← pie. **mn-éh₁-h₁-* ← **men-* ‘misliti’; stcsl. *прильпѣ* ‘oprijel se je, prilepil se je’ ← pie. **lip-éh₁/h₁-* ← pie. **lejp-* ‘držati se, biti prilepljen’); b) praindоеvropski **esivi** so imeli pomen doseženo stanje (brez poudarka na začetku stanja) (»Zustand des Subjekts (im Unterschied zum Perfekt [...] ohne Betonung des Eintretens in den Zustand)«), zgradba je bila pie. **CəC-h₁je-*, tj. oksitornirana tematska spregatev z zloženim priponskim obrazilom **-h₁-je-*, ki je nastalo z izpeljavo fientivnega obrazila **-éh₁-/*-h₁-’* z obrazilom **-je-* (stcsl. *рѣждѣ сѧ* ‘rdim’, lit. *rudiu* ‘rjavim’, stvn. *rotēt* ‘rdeč je, rdečkasto se lesketa’, lat. *rubēre* ‘biti rdeč’, stir. *ruidd* ‘rdeč je’ ← pie. **rud^h-h₁je-* ← **reud^h-* ‘narediti rdeče’; stcsl. *мьнѣж* ‘menim, mislim’, lit. *miniù* ‘omenim, spomnim se’, got. *munaip* ‘spominjam se’, stvn. *fir-monēt* ‘obsoja; zaničuje, ravnodušen je’; stcsl. *прильпѣж* ‘oprimem se, prilepim se’, got. *libaip* ‘živi’, stvn. *lebēt* ‘živi’, toh.

B *lipetār* ‘ostaja, preostaja’ ← pie. **lip-h₁ié-* ← **lejp-* ‘držati se, biti prilepljen’) (LIV²2001: 25; Meier-Brügger⁸2002: 175).⁹

3.2. Spremembe v praslovanščini

V praslovanščini se je fientiv torej podobno kot v grščini ohranil kot aorist, saj je fientivni pomen začetka stanja blizu aoristnemu pomenu dovršenega dejanja (*‘začenja se oprijemati, začenja biti prilepljen’ → *‘oprijel se je, prilepil se je’), medtem ko se esiv ohrani kot sedanjik, saj je esivni pomen doseženega stanja blizu sedanjiškemu pomenu trajajočega stanja (stcsl. *прильпѣ* ‘oprijel se je, prilepil se je’, *бѣдѣ* ‘začel je biti zburjen, začel je bedeti’, *мьнѣ* ‘menil je, mislil je’ < pie. **lip-éh₁-*, **b^hud^h-éh₁-*, **mn-éh₁-* : stcsl. *прильпѣж* ‘oprimem se, prilepim se’, *бѣждѣ* ‘bedim’, *мьнѣж* ‘menim, mislim’ < pie. **lip-h₁ié-*, **b^hud^h-h₁ié-*, **m^h-h₁ié-*).¹⁰ Na ta način je v praslovanščini oblikovno mogoče pojasniti samo obliko prve osebe ednine sedanjika, medtem ko ostale sedanjiške oblike izkazujejo prehod med glagole na psl. **-i-ši*.¹¹

4. Praslovanski glagoli na **-i-ti* **-i-ši*

Besedotvorno gre za izglagolske glagole z iterativnim (stcsl. *носити* ‘nositi’ : *нести* ‘nesti’ < psl. **nos-i-ti* ‘nositi’ : **nes-ti* ‘nesti’; stcsl. *грабити* ‘grabiti’ (rus. *грабить*) : *грѣти* ‘veslati, grebsti’ < psl. **grab-i-ti* ‘grabiti’ : **greb-ti* ‘grebsti’) in kavzativnim ((st)csl. *морити* ‘moriti’ : *мрѣти* ‘umirati’ (rus. *мереть*) < psl. **mor-i-ti* ‘moriti’ : **mer-ti* ‘mreti, umirati’; stcsl. *садити* ‘saditi’ : *сѣдѣти* ‘sedeti’ (češ. *sedět*) < psl. **sad-i-ti* ‘saditi’ : **sēd-ē-ti*, **sed-ē-ti* ‘sedeti’) pomenom ter za izimenske glagole, in sicer izpridevniške (stcsl. *бѣлити* ‘beliti’ ← *бѣлъ* ‘bel’ < psl. **bēl-i-ti* ‘beliti’, tj. ‘narediti belo’ ← psl. **bēl-ъ* ‘bel’) in izsamostalniške (stcsl. *хвалити* ‘hvaliti, slaviti’ ← *хвала* ‘hvala; slava, slavljenje; zahvala’ < psl. **xval-i-ti* ‘hvaliti’ ← **xval-a* ‘hvala’).

4.1. Indoevropske vzporednice

Praslovanski glagoli na **-i-ti* **-i-ši* imajo delna oblikovna izhodišča v praindoevropskih iterativih in kavzativih na **-éjé/o-* ter praindoevropskih denominativih na **-i-jé/ó-* in **-e-jé/ó-*.

⁹ Predstavljena oblikovna in pomenska delitev praindoevropskih stavov ni splošno sprejeta (Matasović 2008: 259).

¹⁰ Pri korenih na zvočnik je prišlo do posplošitve odraza zlogotvornega zvočnika iz prvotnih oblik esiva v prvotne oblike fientiva (pie. **m^h-h₁ió-* > stcsl. *мьнѣж* ⇒ pie. **mn-éh₁-* ≥ stcsl. *мьнѣ*).

¹¹ Baltščina pri glagolih tega tipa v sedanjiku izkazuje sedanjiško pripono **-i-* (lit. *nūdi*).

Praindoevropski iterativi in kavzativi na *-é-je/o- so bili značilni za pozno praindoevropščino ter so zelo pogostni in produktivni v posameznih indoevropskih vejah. Rekonstruirati je mogoče dva besedotvorna tipa: a) **pie. *CoC-éje/o-**, tj. nenaglašena o-jevaska prevojna stopnja korena in naglašena sedanjiška pripona *-éje/o- (iterativi: gr. *φορέω* ‘nosim okrog’, *ποτέομαι* ‘letam okrog’; lat. *spondēre* ‘svečano obljubiti, zavezati se, obvezati se’, *tondēre* ‘striči’; stsl. *носити, носитиши* ‘nositi’; kavzativi: het. *uaššezzi* ‘obláči’; sti. *bodháyati* ‘zbudi’, *mānáyati* ‘spoštuje, ceni’, *vāsáyati* ‘obláči’; gr. *φοβέω* ‘prepodim; plašim, strašim’; lat. *docēre* ‘učiti’, *monēre* ‘opominjati’, *torrēre* ‘sušiti’; got. *satjan* ‘postaviti, posaditi’ : *sitan* ‘sedeti’; csl. *морити, моритиши* ‘moriti’); b) **pie. *CóC-je/o-**, tj. naglašena podaljšana o-jevaska prevojna stopnja korena in nenaglašena sedanjiška pripona *-je/o- (iterativi: gr. *πωλέομαι* ‘pogosto hodim, zahajam’, stsl. *гравити, гравитиши* ‘grabiti’; kavzativi: sti. *svāpáyati* ‘uspava’, lat. *sōpiō* ‘uspavam’, lit. *ródyti* ‘kazati’, stsl. *садити, садитиши* ‘saditi’). V posameznih indoevropskih jezikih je lahko prišlo do posplošitve enega od priponskih obrazil (v praslovanščini pie. *-éje/o-).

Praindoevropski denominativi na *-i-ǵé/ó- so prvotno izpeljanke z izimskim priponskim obrazilom *-ǵé/ó- iz imenskih osnov na pie. *-éǵ-/*-i- (sti. *kavíyáti* ‘ravna kot modrec’ ← *kavíh* ‘modrec’;¹² gr. *μητίομαι* ‘snujem; posvetujem se’ < *-i-je/o- ← hom. *μητις* ‘razum, pamet; svet, načrt’; lat. *fīnīō, fīnīre* ‘končati’ ← *fīnis* ‘konec’; got. *dailjan*, stvn. *teilen* ‘deliti’ ← got. *dails* (*daili-*) ‘del’, stvn. *teil* ‘del’; lit. *dalýti, dalija* ‘deliti’ ← *dalis* ‘del’; stsl. *чѣстити, чѣститиши* ‘častiti’, *гостити, гоститиши* ‘gostiti’ ← *чѣсть* ‘častiti’, *гость* ‘gost’ < pie. *-i-ǵe/ǵo- ← *-éǵ-/*-i-). Slovansko gradivo se z baltskim ujema v nedoločniku, ne pa tudi v sedanjiku. Baltska in slovanska dolžina v nedoločniku ima vzporednico v italščini in grščini (v nesedanjiških osnovah gr. *μητι-*),¹³ pri čemer gre pri *-ī- za podaljšavo osnovinskega samoglasnika *-i- ne povsem jasnega izvora.¹⁴

Praindoevropski denominativi na *-e-jé/ó- so prvotno izpeljanke z izimskim priponskim obrazilom *-jé/ó- iz imenskih osnov na *-e/o- (sti.

¹² V vedski stari indijščini se pojavljata prosti dvojnici *-i-yá-* s kračino in *-ī-yá-* z dolžino, medtem ko se je v klasični stari indijščini posplošila dvojnica *-ī-yá-* z dolžino. Razvrstitev dvojnic prvotno ni prosta, temveč je posledica različnih besedotvornih podstav: a) osnove na pie. *-éǵ-/*-i- imajo priponsko obrazilo *-i-yá-* s kračino (sti. *janiyáti* ‘želi ženo’ ← *jānih* ‘žena, soproga’); b) osnove na pie. *-ih₂-/*-jéh₂- imajo priponsko obrazilo *-ī-yá-* z dolžino (sti. *janīyáti* ‘želi ženo’ ← *jānī* ‘žena, soproga’).

¹³ Vzporedni tvorbi v stari indijščini in grščini poznajo tudi izpeljanke iz osnov na *-éu/u- (sti. *śatrūyáti* ‘ravna sovražno’ ← *śatruh* ‘sovražnik’; gr. *δακρῶω* ‘jočem’ ← *δάκρυ* ‘solza’ < pie. *-ū-jé/ó- ← *-u-).

¹⁴ Možna razlaga podaljšave samoglasnika je dodatna izpeljeva s pie. *H po vzoru glagolov na *-e-h₂- (prim. razdelek 6), torej pie. *-i-H-jé/ó-, *-u-H-jé/ó-.

devayáti ‘biti pobožen’ ← *deváh* ‘bog’; gr. *φιλέω* ‘rad imam, ljubim’ ← *φίλος* ‘prijatelj’; got. *laistjan* ‘slediti’ ← *laists* ‘sled’, stvn. *leisten* ‘slediti, izpolniti’ ← *leist* ‘sled’; got. *hailjan* ‘zdraviti, celiti’ ← *hails* ‘cel, zdrav’, stvn. *heilen* ‘zdraviti, celiti’ ← *heil* ‘cel, zdrav’, stcsl. *цѣлити, цѣлиши* ‘celiti, zdraviti’ ← *цѣль* ‘cel, ves’ < **pie.** **-e-ǵé/ó-* ← **-e/o-*).

4.2. Spremembe v praslovanščini

Oblikovno razlikovanje med odrazi praindoevropskih iterativov in kavzativov na **-éje/o-* na eni ter indoevropskih denominativov na **-i-ǵé/ó-* in **-e-ǵé/ó-* na drugi strani v praslovanščini ni ohranjeno. Tako iterativi in kavzativi kot denominativi namreč izkazujejo iste oblikovne in naglasne značilnosti. Praslovanška akutirana nedoločniška pripona psl. **-ǵ-* (sln. *nosíti*, nštok. *nösiti*, čak. *nosīt*, rus. *носѣть* < psl. **nosíti*) z oblikovno vzporednico v baltski akutirani nedoločniški priponi pblt. **-ǵ-* (lit. *našýti* ‘nositi’ < pblt. **našítej*) ima svoje izhodišče verjetno v indoevropskem **-i-* + **-H-*, kar je prabaltoslovanška inovacija, nastala z naplastitvijo **-H-* (po vzoru stativov na **-eh₁-* in denominativov na **-eh₂-*) na osnove na **-i-*. Praslovanška neakutirana sedanjiška pripona psl. **-ĩ-* (sln. *nösíš nösíte*, nštok. *nösíš nösíte*, čak. *nösíš nösíte*, rus. *носишь носите* < psl. **nösíši *nösíte* < **nösíši *nösíte* = **nösíši *nösíte*) ima svoje izhodišče najverjetneje v priponi praindoevropskih iterativov in kavzativov na **-éje/o-* (na to bi kazal cirkumfleksni tonem v praslovanščini, denominativni priponi **-iǵé/ó-* in **-eǵé/ó-* bi v praslovanščini po kontrakciji najverjetneje dali akutski tonem) z ne povsem jasno kontrakcijo oziroma haplologijo v praslovanščini.¹⁵

¹⁵ Nedoločniška pripona tako v slovanščini kot v baltščini izkazuje akutski tonem (psl. **nosíti*, lit. *našýti*), kar kaže na indoevropsko dolžino nekontrakcijskega nastanka, medtem ko sedanjiška pripona v slovanščini izkazuje neakutski tonem (psl. **nösíš *nösíte*), kar bi kazalo na dolžino kontrakcijskega nastanka.

5. Praslovanski glagoli na **-a-ti* **-je-ši*

Ob nemotiviranih izkorenskih glagolih s korenem na soglasnik (stcsl. *писати, пишж пишеши* ipf. ‘pisati’ < psl. **pъs-a-ti, *pъšq *pъšeši* < **pis-je* **pis-je-ši* ‘pisati’) in posamičnih iterativov (stcsl. *имати, имаж имеши* pf. ‘prijeti, zgrabiti, ujeti’ < psl. **jъm-a-ti, *jemъq *jemleši* < **jem-jq *jem-je-ši* ‘jemati’ : **je-ti, *jъm-q *jъm-e-ši* ‘prijeti, zgrabiti, ujeti’) so glagoli tega tipa besedotvorno redkeje tudi izimenski, in sicer izsamostalniški (stcsl. *глаголати, глаголкиши* ‘govoriti, praviti’, *клеветати, клеветеши* ‘klevetati’ ← *глаголъ* ‘beseda, govor, glas’, *клевета* ‘kleveta’ < psl. **golgol-a-ti, *golgoleši* < **golgol-je-ši* ‘govoriti, praviti’, **klevet-a-ti, *kleveteši* < **klevet-je-ši* ‘klevetati’ ← **golgolъ* ‘govor’, **klevet-a* ‘kleveta’).

Praslovanski izimenski glagoli s sedanjiško pripono psl. **-je-* imajo oblikovne vzporednice v poznopraindoevropskih izimenskih glagolih, izpeljanih iz imenskih osnov na pie. **-e/o-* s pomočjo izimenskega priponskega obrazila pie. **-jé/ó-*, ki je bilo enakozvočno s priponskim obrazilom za tvorbo izkorenskih glagolov (sti. *přtanýati* ‘napasti’ ← *přtanam* ‘vojska, armada’, gr. *ἀγγέλλω* < **ἀγγέλω* ‘sporočam’ ← *ἄγγελος* ‘sel, poslanec’, got. *laugnjan*, stvn. *louganen* ‘zanikati’ ← stvn. *lougan* ‘zanikanje’, lit. *kỹburti, kỹburiu* ‘cepetati’ ← samostalniki na *-uras*, stcsl. *глаголати, глаголкиши* ‘govoriti, praviti’ ← *глаголъ* ‘beseda, govor, glas’ < pie. **-jé/ó-* ← **-e/o-*). Tovrstna tvorba je nastala s posplošitvijo pripone **-jé/ó-*, ki se prvotno pojavlja pri izpeljavi izimenskih glagolov iz praindoevropskih osnov na soglasnik (het. *lamniyazzi* ‘imenuje’ ← *lāman lamnaš* ‘ime’, sti. *namasyāti* ‘časti’ ← *nāmaḥ nāmasaḥ* ‘čaščenje’, gr. *τελέω* < **τελέσω* ‘končati’ ← *τέλος τέλος* < **τέλος *τέλεσος* ‘konec’, lat. *fulguriō, fulgurere* ‘bliskati se’ ← *fulgur fulguris* ‘blisk’, got. *namnjan* ‘imenovati’ ← *namo namins* ‘ime’, stvn. *nennen* < *nemnen* ‘imenovati’ ← *namo namen* ‘ime’ < pie. **-C-jé/ó-* ← **-C-*), na gole osnove brez **-e/o-*.¹⁶ Nedoločniška pripona psl. **-a-* je praslovanska inovacija glagolov s sedanjikom na psl. **-e-, *-je-*.¹⁷

¹⁶ Vzrok za posplošitev pripone pie. **-jé/ó-* s soglasniških na tematske osnove so bile dvojne motivacije izimenskih glagolov (sti. *tāruḥ tāruṣaḥ* ‘premoč’, *tāruṣaḥ* ‘premagovalec’; gr. *φύλαξ φύλακος, φύλακος* ‘čuvaj’) (Brugmann² 1916: 208–210, 218–219).

¹⁷ Da je nedoločniška pripona psl. **-a-* pri glagolih s sedanjiško pripono psl. **-je-* praslovanska inovacija, je razvidno zunajsystemsko, baltske vzporednice tovrstnih praslovanskih glagolov namreč izkazujejo ničto nedoločniško pripono (stcsl. *писати, пишж пишеши* ‘pisati’ : lit. *piěšti, piěšia* ‘delati črte z ogljem, pisati, slikati’, *лизати лижж лижеши* ‘lizati’ : lit. *liėžti, liėžtia* ‘lizati’).

6. Praslovanski glagoli na **-a-ti* **-a-je-ši*

Poleg drugotnih nedovršnih glagolov z iterativno-durativnim pomenom ((st)csl. падати ipf. 'padati', поштити ipf. 'puščati, izpuščati', пожирати ipf. 'požirati', умивати ipf. 'umivati' : пасти pf. 'pasti', поустити pf. 'pustiti, izpustiti', пожрѣти pf. 'požreti' (lit. *gerti* 'piti'), умити pf. 'umiti' < psl. **pad-a-ti* 'padati', **puščati* < **pust-j-a-ti* 'puščati', **po-žir-a-ti* 'požirati', **u-my-va-ti* 'umivati' : **pasti* < **pad-ti* 'pasti', **pust-i-ti* 'pustiti', **po-žer-ti* 'požreti', **u-my-ti* 'umiti') so tovrstni glagoli besedotvorno redkeje tudi izimenski, in sicer izsamostalniški (stcsl. делати 'delati', играти 'igrati se, zabavati se' ← дело 'delo', игра 'igra, zabava, ples' (češ. *hra*) < psl. **děl-a-ti* 'delati', **jьgr-a-ti* 'igrati' ← **děl-o* 'delo', **jьgr-a* 'igra') in izpridevniški (stcsl. старати се 'starati se' ← старь 'star' < psl. **star-a-ti se* 'starati se' ← **star-ъ* 'star'), ter intenzivi (stcsl. махати 'mahati' : маяти 'majati' < psl. **ma-xa-ti* 'mahati' : **ma-ja-ti* 'majati').

Praslovanski glagoli na **-a-ti* **-a-je-ši* imajo popolna oziroma delna oblikovna izhodišča v praindoevropskih desubstantivih na **-e-h₂-je/o-* in deadjektivih na **-h₂-* ter oblikovne vzporednice v indoevropskih denominativih na **-ō-je/o-*.

Praindoevropski desubstantivi na **-eh₂-je/o-* so se izpeljevali iz samostalnikov z osnovo na **-eh₂-* (sti. *přtanāyāti* 'išče prepir' ← *přtanā* 'boj', gr. *τιμάω* 'častim' ← *τιμή* 'čast', lat. *cūrāre* 'skrbeti' ← *cūra* 'skrb', got. *salbōn* 'mazati' ← *salbons* 'mazilo', stvn. *salbōn* 'mazati' ← *salba* 'mazilo', lit. *vagóti, vagóju* 'delati brazde' ← *vagá* 'brazda', stcsl. играти, игракши 'igrati se, zabavati se' ← игра 'igra, zabava, ples' < pie. **-eh₂-je/o-* ← **-eh₂-*) in z osnovo na **-e/o-* (lat. *dōnāre* 'podariti' ← *dōnum* 'dar, darilo', got. *fiskōn* 'ribariti' ← *fisks* 'riba', stvn. *fiskōn* 'ribariti' ← *fisk* 'riba', lit. *kartóti, kartóju* 'ponavljati' ← *kařtas* 'krat', stcsl. делати, делакши 'delati' ← дело 'delo' < pie. **-e-h₂-je/o-* ← **-e/o-*) ter so imeli prvotno priponski sedanjik. Izhodišče tvorbe so bili izsamostalniški glagoli, izpeljani z izsamostalniškim priponskim obrazilom pie. **-je/o-* iz samostalnikov ženskega spola na **-eh₂-* oziroma iz skupnih samostalnikov (kolektivov) na **-e-h₂-* k samostalnikom z osnovo na **-e/o-*.¹⁸

Praindoevropski deadjektivni (faktivni) na **-h₂-* so se izpeljevali iz pridevnikov z osnovo na **-e/o-* (het. *neuaḥh-* ← het. *neua-* 'nov', lat. *novō, novāre* 'obnoviti, izumiti' ← *novus* 'nov', stir. *mórait* 'povečati' ← *mór* 'velik' < pie. **-eh₂-* ← **-e-h₂-* ← **-e/o-*) ter so prvotno imeli brezpriponski

¹⁸ Prvotni kolektiv je na primer stcsl. нoгa 'noga' < psl. **noga* 'noga', lit. *nagà* 'kopito' < pie. **h₃nog^h-e-h₂* 'nohtovje' ← **h₃nog^h-e/o-* 'noht' (> lit. *nāgas* 'noht, krepelj', sti. *nakhāh/ nakhām* 'noht, krepelj') → **h₃nog^h-u-ti-s* (> psl. **nogъtь* 'noht' > stcsl. нoгъtь 'noht', lit. *nagūtis*, str. *nagutis* 'noht na prstu roke') (Bezljaj 1982: 226; Snoj 2003: 449).

sedanjik.¹⁹ V večini indoevropskih vej je kasneje prišlo do tematizacije prvotnega sedanjškega spregatvenega vzorca, tako tudi v praslovanščini (psl. **star-a-je-ši se* 'staraš se').

Indoevropski denominativi na *-ō-je- so se izpeljevali iz pridevnikov in samostalnikov z osnovo na *-e/o-: a) deadjektivi (gr. *δηλώω* 'razodevam, pojasnjujem, odkrivam' ← *δηλος* 'viden, očiten, jasen', lat. *aegrōtus* 'bolan' ← **aegrōre*, tj. prvotni deležnik na *-ō-to-s glagolov na *-ō-, lit. *baltúoti*, *baltúoju* 'beliti' ← *báltas* 'bel', csl. бръзати, бръзакши 'hiteti' ← бръзъ 'hiter' < **-ō-je-* ← **-o-*); b) desubstantivi (gr. *δουλόω* 'zasušnjujem' ← *δοῦλος* 'suženj', lit. *sapnúoti*, *sapnúoju* 'sanjati' ← *sāpnas* 'sanje', stcsl. дѣлати, дѣлакши 'delati' ← дѣло 'delo' < **-ō-je-* ← **-o-*). Pri *-ō- gre za podaljšavo osnovinskega samoglasnika *-o- ne povsem jasnega izvora (v grščini se podaljšava pojavlja samo v nesedanjskih osnovah: gr. *ἐδούλωσα* 'zasušnjil sem' < **-ō-s-η*).²⁰

Zaradi sovпада indoevropskih **ā* in **ō* v praslovanški **a* (in v pragermanski **ō*) v slovanščini (in v germanščini) ni mogoče z zanesljivostjo ugotoviti indoevropskega vira. Besedotvorni tip stcsl. дѣлати ← дѣло (kot got. *fiskōn* ← *fisks*, svtn. *fiskōn* ← *fisk*) je tako mogoče vzporejati tako s tipom lit. *kartóti* ← *kaĩtas* kot s tipom lit. *sapnúoti* ← *sāpnas*. Mešanje obeh tipov je opazno tudi v baltščini (lit. *lapóti/lapúoti* 'postati list' ← *lāpas* 'list').

7. Praslovanški glagoli na *-ov/'ev-a-ti *-u-je-ši

Poleg drugotnih nedovršnih glagolov z iterativno-durativnim pomenom (stcsl. куповати ipf. 'kupovati', минувати ipf. 'minevati' : купити pf. 'kupiti', минжти pf. 'preiti, mimo iti, miniti' < psal. **kup-ov-a-ti* 'kupovati', **mi-nov-a-ti* 'minevati' : **kup-i-ti* 'kupiti', **mi-nq-ti* 'miniti') so tovrstni glagoli tudi izimenski, in sicer tako izpridevniški (stcsl. радovati ел ipf. 'veseliti se' ← радъ 'vesel, rad' < psal. **rad-ov-a-ti se* 'veseliti se' ← **rad-ъ* 'vesel, rad') kot izsamostalniški (stcsl. даровати ipf./pf. 'darovati' ← даръ 'dar, darilo' < psal. **dar-ov-a-ti* 'darovati' ← **dar-ъ* 'dar').

Praslovanški glagoli na *-ov/'ev-a-ti *-u-je-ši imajo oblikovne vzporednice v baltških desubstantivih na **-ey-je/o-* (lit. *tarnáuti*, *tarnáuju* 'služiti', *keliáuti*, *keliáuju* 'potovati' ← *taĩnas* 'sluga', *kēlias* 'pot'). Izhodišče zloženega priponskega obrazila **-ey-je/o-* ni povsem jasno, navadno se ga povezuje z naslednjimi tvorbami: a) izsamostalniški glagoli,

¹⁹ Atematska pridevniška izimenska tvorba je primerljiva z atematsko izpridevniško tvorbo tipa stcsl. живж живеши 'živeti' ← живъ 'živ' < psal. **živq* **živeši* 'živeti' ← **živъ* 'živ' < pie. **g^hih₃-ye-* 'biti živ, živeti' ← **g^hih₃-yó-* 'živ'.

²⁰ Možna razlaga podaljšave samoglasnika je dodatna izpeljeva z pie. **H* po vzoru glagolov na **-e-h₂-*, torej pie. **-o-H-íé/ó-*.

izpeljani z izsamostalniškim priponskim obrazilom pie. **-jé/ó-* iz odrazov samostalnikov na pie. **-u-/*-éu-* s proterokinetičnim naglasno-prevojnim tipom, pri čemer je izhodišče polna prevojna stopnja pripone **-u-/*-éu-* (vsl. csl. *търговати, търговѣши* ‘trgovati’ ← *търгъ* ‘trg’ (lit. *turgùs turgauš* ‘trg’) < psl. **tǔrg-ov-a-ti, *tǔrg-u-je-ši* ‘trgovati’ ← **tǔrg-ъ *tǔrg-u* ‘trg’ < pie. **-eu-jé/o-* ← **CéC-u- *CəC-éu-*);²¹ b) izsamostalniški glagoli, izpeljani iz osnov na **-ū-* **-u-* z ne povsem jasnim izhodiščnim sklanjatvenim vzorcem (stcsl. *цѣловати, цѣловѣши* ‘poljublјati’ poleg *цѣлѣвати, цѣлѣваши* ‘pozdravljati’ ← *цѣлѣ цѣлѣвѣ* ‘zdravljenje, pozdrav, poljub’ < psl. **cěl-ov-a-ti, *cěl-u-je-ši* poleg **cěl-y-va-ti, *cěl-y-va-je-ši* ‘poljublјati, pozdravljati’ ← **cěl-y *cěl-ъv-e* ‘zdravljenje, pozdrav, poljub’, gr. *κοῖλυ*);²² c) izglagolski glagoli, izpeljani iz glagolov z osnovo na **-ne-* (stcsl. *минѡвати, минѡѣши* ‘minevati’ ← *минѡти, минѡши* ‘miniti’ < psl. **mi-nov-a-ti, *mi-nu-je-ši* ‘minevati’ ← **mi-nə-ti, *mi-ne-ši* ‘miniti’).

Izsamostalniška sedanjiška pripona psl. **-u-je-* < pie. **-eu-jé-* ima torej vzporednice v drugih indoevropskih jezikih, pri čemer je v praslovanščini podobno kot v baltščini (lit. *-au-ja-*) prišlo do posplošitve odraza pie. **-eu-* v položaju pred nesprednjim samoglasnikom (stcsl. *дарѡѣши* < psl. **dar-u-je-ši*, lit. *tarnáuju* < **-eu-jé/o-*). Nedoločniška pripona psl. **-ov-a-* in le-tej vzporedna baltska pretekliška osnova lit. *-av-o-* izkazujeta razširitev prvotnega **-eu-* s priponskim obrazilom pbsl. **-ā-* (stcsl. *дарѡвати* < psl. **dar-ov-a-ti*, lit. 3sg praet. *tarnāvo, keliāvo* < **-eu-ā-*).²³

Praslovanski glagoli na **-ov/ev-a-ti *-u-je-ši* so torej prvotno izimenski in šele drugotno izglagolski.²⁴ Tvorba drugotnih nesestavljenih nedovršnih

²¹ Slovanske in baltske tvorbe tipa psl. **dar-ov-a-ti, *dar-u-je-ši*, lit. *tarnáuti, tarnáuju* niso vzporedne z grškimi tvorbami tipa gr. *ἵππεύω* ← *ἵππεύς*, na kar se navadno napeljuje (Brugmann, ²1916: 219–220; Nahtigal, ²1952: 84). Za razliko od slovanščine in baltščine gre v grščini za izsamostalniške glagole, izpeljane z izsamostalniškim priponskim obrazilom pie. **-jé/ó-* iz odrazov samostalnikov na pie. **-u-/*-éu-* s histerokinetičnim naglasno-prevojnim tipom, pri čemer je izhodišče tvorbe pie. **-éu-*, tj. podaljšana polna prevojna stopnja pripone, prvotno značilna za imenovalnik in ničtokončniški mestnik (gr. *ἵππεύω* < **ἵππεύω* ‘jzdím’ ← *ἵππεύς* ‘konjenik’ < **-éu-jé/ó-* ← pie. **CəC-éu- *CəC-u-*) (Rix, ²1992: 147).

²² Glagol je sinhrono gledano vzporedno besedotvorno motiviran tudi preko pridevnika in je običuten kot izpridevniški (stcsl. *цѣлѣ* ‘cel, ves’ < psl. **cěl-ъ* ‘cel, ves’).

²³ Do podobne razširitve nedoločniške osnove s priponskim obrazilom pbsl. **-ā-* je v slovanščini ponekod prišlo pri primarnih glagolih s sedanjiško pripono psl. **-e-*, medtem ko baltščina izkazuje stanje brez razširitve (stcsl. *гнѡвати, гнѡж гнѡши* ‘gnati’ : *нести, несж несѡши* ‘nesti’ < psl. **gnā-a-ti, *žen-ə *žen-e-ši* ‘gnati’ : **nes-ti, *nes-ə *nes-e-ši* ‘nesti’, toda lit. *ginti, genu* ‘gnati’ = *nėšti, nešù* ‘nesti’). Baltščina bi torej kazala na to, da je bila pripona pbsl. **-ā-* najprej značilna samo za preteklik (lit. *vilkti, velkù* ‘vleči’, stcsl. *влѣшати, влѣж влѣчѡши* ‘vleči’ (rus. *волочь, štok. vući, vučeš*) < psl. **vǔliti, *velkə* ‘velčeši’ ‘vleči’ : lit. 3sg praet. *vilko*) in se je pozneje v slovanščini iz preteklika razširila v nedoločnik.

²⁴ Drugotni ponavljalni glagoli te vrste se pojavljajo tudi v baltščini (lit. *šūkauti, šūkauju* ‘kričati, ropotati, razgrajati’ ← *šaukti, šaukiù* ‘klicati, kričati’).

glagolov z iterativno-durativnim pomenom na psl. **-ov/'ev-a-ti *-u-je-ši* k nesestavljenim dovršnim glagolom na psl. **-i-ti *-i-ši* ima v praslovanščini pri glagolih ne na psl. **-nov-a-, *-nu-je-* izhodišče v enaki besedotvorni motivaciji obeh glagolskih vrst, obe namreč vključujeta izimenske glagole (stsl. *кѡпѡвати* 'kupovati' ipf. : *кѡпѡити* pf. 'kupiti' ← *кѡпѡъ* 'kupovanje, kup, nakup' < psl. **kup-ov-a-ti* 'kupovati' : **kup-i-ti* 'kupiti' ← **kup-ъ* 'kupovanje, kup, nakup').

Zaključek

Primerjava besedotvornih vzorcev praslovanških tvorjenih glagolov z vzporednicami v drugih (starih) indoevropskih jezikih pokaže, da so le-ti nastali v različnih časovno-zemljepisnih plasteh oblikovanja praslovanščine iz praindoevropsčine.

(Pozno)praindoevropske tvorbe so: a) fientivi na pie. **-éh₁-* (psl. **pri-lъp-ě* 'oprijel se je, prilepil se je'); b) esivi na pie. **-h₁-jé/ó-* (psl. **rъdô* < **rъd-jô* 'rdim'); c) iterativi in kavzativi na pie. **-éjē-* (psl. **nos-i-ši* 'nosiš', **mor-i-ši* 'moriš' : **nes-ti* 'nesti', **mer-ti* 'mreti, umirati'); č) desubstantivi na pie. **-eh₂-je-* ← prvotno osnove na pie. **-eh₂-* (psl. **jъgr-a-je-ši* 'igraš' ← **jъgr-a* 'igra'); d) denominativi na **-jé/ó-* ← prvotno osnove na soglasnik, drugotno tudi osnove na pie. **-e/o-* in **-eh₂-* (psl. **golgoléši* < **golgol-je-ši* 'govoriš' ← **golgol-ъ* 'govor').

Nesplošnoindoevropski tvorbi sta: a) deadjektivi na pie. **-e-h₁- + *-je-* ← osnove na pie. **-e/o-* (psl. **bogāt-ě-je-ši* 'bogatiš' ← **bogāt-ъ* 'bogat') in po razširitvi tudi desubstantivi (psl. **um-ě-je-ši* 'umeš' ← **um-ъ* 'um'), ki se poleg v slovanščini in baltščini pojavljajo tudi v germanščini in italščini; b) prezenti na **-ne/o-* (psl. **mi-ne-ši* 'mineš'), ki se poleg v slovanščini in baltščini pojavljajo tudi v germanščini.

Prabaltoslovanske tvorbe so: a) denominativi na **-i-H-* ← prvotno osnove na pie. **-i/*-éj-* (psl. **gostiti* 'gostiti' ← **gostъ* **gosti* 'gost'); b) denominativi na **-eu-jé/o-* ← prvotno osnove na pie. **-u/*-éu-* (psl. **tъrg-ov-a-ti*, **tъrg-u-je-ši* 'trgovati' ← **tъrg-ъ* **tъrg-u* 'trg'); c) denominativi na **-ō-jē-* ← prvotno osnove na pie. **-e/o-* (psl. **děl-a-je-ši* 'delaš', **star-a-je-ši se* 'staraš se' ← **děl-o* 'delo', **star-ъ* 'star').

Praslovanška tvorba so infinitivi na **-ney-* (psl. **mi-nô-ti* 'miniti').

Besedotvorni vzorci praslovanških tvorjenih glagolov z nesplošnoindoevropskim izhodiščem kažejo vzporednice predvsem v baltščini, toda tudi v germanščini in italščini. Baltoslovansko-germansko-italski glagolski besedotvorni vzorci so najverjetneje nastali v obdobju, potem ko je baltoslovianščina izgubila prvotni ozemeljski stik z

indoiranščino in prišla v drugotni stik z germanščino in italščino ter preden sta baltoslovanščina in germanščina izgubili stik z italščino.²⁵

Literatura:

- Andersen, Henning. 1999. The Western Slavic Contrast Sn. *sah-ni-ti* // SC *sah-nu-ti*. *Slovenski jezik - Slovene Linguistic Studies* 2. S. 47–62.
- Arumaa, Peter. 1964. *Urslavische Grammatik: I. Band: Einleitung, Lautlehre. 1. Vokalismus*. Heidelberg.
- Arumaa, Peter. 1985. *Urslavische Grammatik: III. Band: Formenlehre*. Heidelberg.
- Babič, Matjaž. 2004. *Zgodovinsko glasoslovje in oblikoslovje latinskega jezika*. Ljubljana.
- Babič, Vanda. 2003. *Učbenik stare cerkvene slovanščine*. Ljubljana.
- Bezljaj, France. 1976, 1982, 1995, 2005, 2007. *Etimološki slovar slovenskega jezika I–V*. Ljubljana.
- Бошковић, Радосав. 1990 (2000). *Основи упоредне граматике словенских језика*. Никшић (Београд).
- Braune, Wilhelm.¹⁴1987. *Althochdeutsche Grammatik*. Bearbeitet von Hans Eggers. Tübingen.
- Brugmann, Karl. ²1916 (¹1893). *Grundriss der vergleichenden Grammatik der indogermanischen Sprachen: II. Lehre von den Wortformen und ihrem Gebrauch*, 3/1. Strassburg.
- Endzelin, Jan. 1912. О происхождении праславянских инфинитивов на *-nŕti*. *Русский филологический вестник* 4. S. 370–372.
- Forssmann, Berthold. 2001. *Lettische Grammatik*. Dettelbach.
- Fortson IV, Benjamin W. 2004. *Indo-European Language and Culture: An Introduction*. Oxford.
- Friedrich, Johannes. 1960. *Hethitisches Elementarbuch: 1. Teil: Kurzgefaßte Grammatik*. Heidelberg.
- Furlan, Metka. 2008/2009. Glagoli z medpono *-nin-*. Glagoli z medpono *-nu-*. Praindoevropski denominativni vzorci. *Hetitščina*. Izrorčki k predavanjem. Ljubljana.
- Hempel, Heinrich. 1966. *Gotisches Elementarbuch*. Berlin.
- Hoffner, Harry A. H., Melchert, Craig. 2008. *A Grammar of the Hittite Language*. Wunemona Lake, Indiana.
- Krahe, Hans. 1967. *Germanische Sprachwissenschaft: II. Formenlehre*. Berlin.
- Lenček, Rado L. 1984/1985. Is there a *-ni-* : *-ne-* isogloss in the South Slavic speech area? *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* 27/28. S. 395–403.
- Leskien, August. ⁶1922 (¹1871). *Grammatik der altbulgarischen (altkirchenslavischen) Sprache*. Weimar, Heidelberg.

---

²⁵ Razpad praindoevropsčine, ki je bil posledica razselitve Indoevropejcev iz skupne pradomovine, se navadno postavlja ok. leta 3000 pr. Kr. (Mallory 1989: 145). Italiki naj bi se iz srednje Evrope na Apeninski polotok odselili in se tako ločili od (keltskih, germanskih in baltoslovanških) indoevropskih sosedov ok. 1000 pr. Kr. (Mallory, Adams 1997: 318).

- LIV = *Lexikon der indogermanischen Verben: die Wurzeln und ihre Primärstammbildungen*. ²2001 (¹1998). Unter Leitung von Helmut Rix. Wiesbaden.
- Mallory, James Patrick. 1989 (2005). *In Search of the Indo-Europeans: Language, Archeology and Myth*. London.
- Mallory, James Patrick, Adams, Douglas Quentin. 1997. *Encyclopedia of Indo-European Culture*. London, Chicago.
- Matasović, Ranko. 2008. *Poredbenopovijesna gramatika hrvatskoga jezika*. Zagreb.
- Mayrhofer, Manfred. 1978. *Sanskrit-Grammatik mit sprachvergleichenden Erläuterungen*. Berlin, New York.
- Meier-Brügger, Mihael. ²2002. *Indogermanische Sprachwissenschaft*. Berlin, New York.
- Meillet, Antoin. ²1934 (¹1924). *Le slave commun*. Seconde édition revue et augmentée avec le concours de A. Vaillant. Paris.
- Meiser, Gerhard. ²2006 (¹1998). *Historische Laut- und Formenlehre der lateinischen Sprache*. Darmstadt.
- Miklosich, Franz von. 1862–65. *Lexicon Palaeoslovenico-Graeco-Latinum*. Wien.
- Nahtigal, Rajko. ²1952 (¹1939). *Slovanski jeziki*. Ljubljana.
- Pokorny, Julius. 1948–1959. *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch*. Bern.
- Porzig, Walter. 1974. *Die Gliederung des indogermanischen Sprachgebiets*. Heidelberg.
- Ramovš, Fran. 1936. *Kratka zgodovina slovenskega jezika I*. Ljubljana.
- Ringe, Don. 2006. *A linguistic History of English: Volume I: From Proto-Indo-European to Proto-Germanic*. Oxfprd.
- Rix, Helmut. ²1992. *Historische Grammatik des Griechischen. Laut- und Formenlehre*. Darmstadt.
- Schuster-Sewc, Hinc. 1977. Zur Bedeutung des Sorbischen und Slowenischen für die slawische historisch-vergleichende Sprachforschung. *Slovansko jezikoslovje: Nahtigalov zbornik*. Uredil Franc Jakopin. Ljubljana. S. 443–451.
- Shevelov, George Y. 1964. *A prehistory of Slavic: The historical Phonology of Common Slavic*. Heidelberg.
- Sławski, Franciszek. 1974. Zarys słowotwórstwa prasłowiańskiego: I. Czasownik. *Słownik prasłowiański I–III*. Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk. S. 43–58.
- Snoj, Marko. ²2003 (¹1997). *Slovenski etimološki slovar*. Ljubljana.
- Stang, Christian S. 1942. *Das slavische und baltische Verbum*. Oslo.
- Stang, Christian S. 1966. *Vergleichende Grammatik der baltischen Sprachen*. Oslo. *Старославянский словарь (по рукописям X–XI веков)*. ²1999 (¹1994). Москва.
- Szemerényi, Oswald J. L. 1996. *Introduction to Indo-European Linguistics*. Oxford.
- Šekli, Matej. 2011. Besedotvorni pomeni nesestavljenih izpeljanih glagolov v (pra)slovanščini. *Globinska moč besede: Red. prof. dr. Martini Orožen ob 80-letnici*. Zbirka Zora 80. Uredil Marko Jesenšek. Bielsko-Biala, Budapest, Kansas, Maribor, Praha. S. 32–45.
- Šivic-Dular, Alenka. 2011. Sekundarni glagoli na *-n-ěti* v slovenščini – prehajanje med glagolskimi vrstami. *Izzivi sodobnega slovenskega slovaropisja*. Zbirka Zora. Uredil. Marko Jesenšek. Maribor. S. 441–487.
- Thumb, Albert. ³1959. *Handbuch des Sanskrit: II. Teil: Formenlehre*. Heidelberg.

- Vaillant, André. 1966. *Grammaire comparée des langues slaves: Tome III – Le verbe*. Paris.
- Vondrák, Wenzel. ²1924 (¹1908). Stammbildungslehre: Bildung der Verbalstämme. *Vergleichende Slavische Grammatik*. Göttingen. S. 704–719.